

De geboorte van een relatie Vroegtijdige interventiemogelijkheden

Marijs Lenaerts
Psychologe/psychotherapeute
Moeder&Baby

www.moederbaby.be

27 oktober 2017

Bevallen en opstaan

- Van imaginaire baby naar reële baby
- Veranderingen in de relaties
 - Van 2 naar 3...van 3 naar 4...
 - Transgenerationele verschuiving

Een periode van zoeken en vinden

- **Moeder:**
 - verhoogde kwetsbaarheid
 - verhoogde sensitiviteit
- **Baby:**
 - sociaal wezen vanaf geboorte
 - initiatief
 - beantwoorden
 - maar sterk afhankelijk van zorgfiguur voor regulatie van zijn gevoelstoestanden

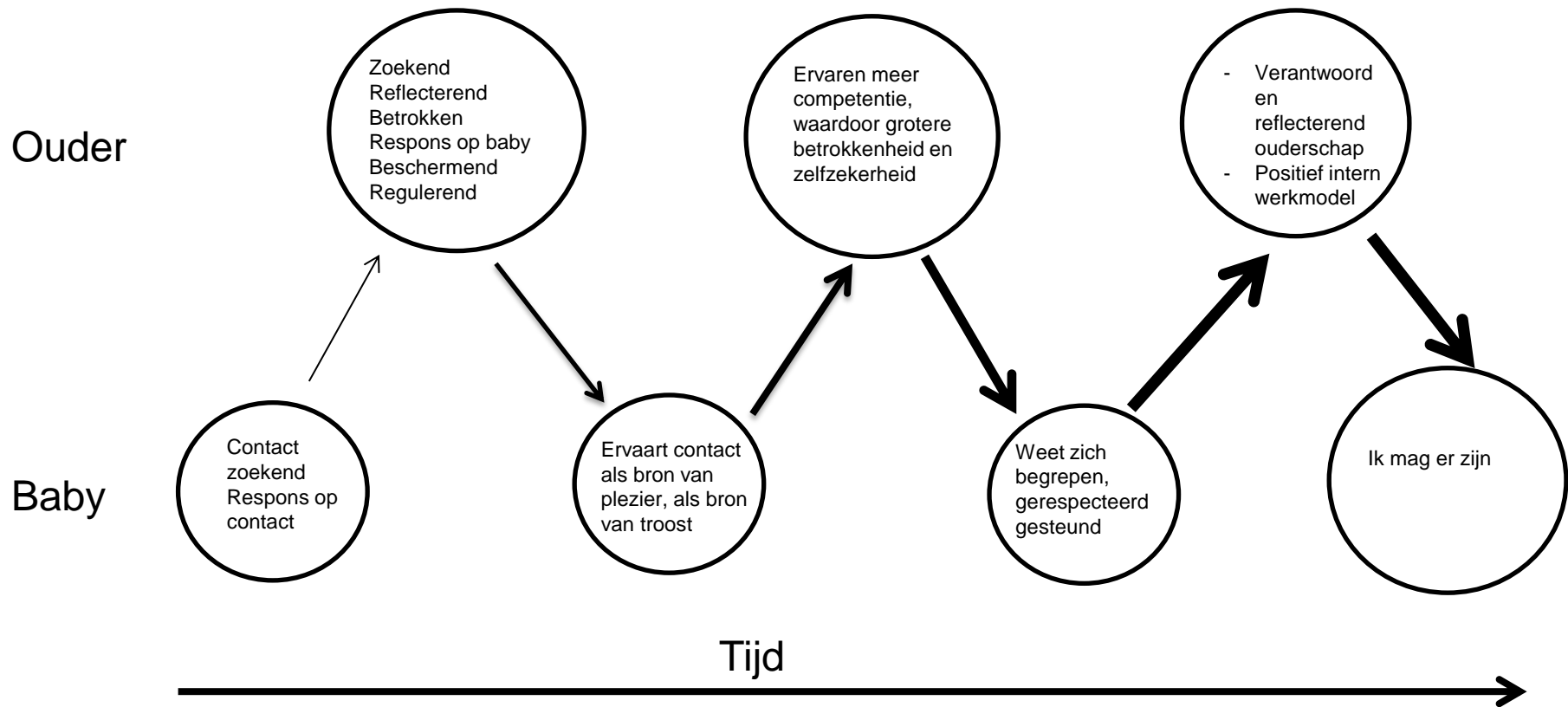
Co-regulatie en hechting

Enkel voorbeelden

- Als het goed loopt
- Als het moeilijk loopt
- Belang van herstel
- Belang van de context

Zoeken en vinden

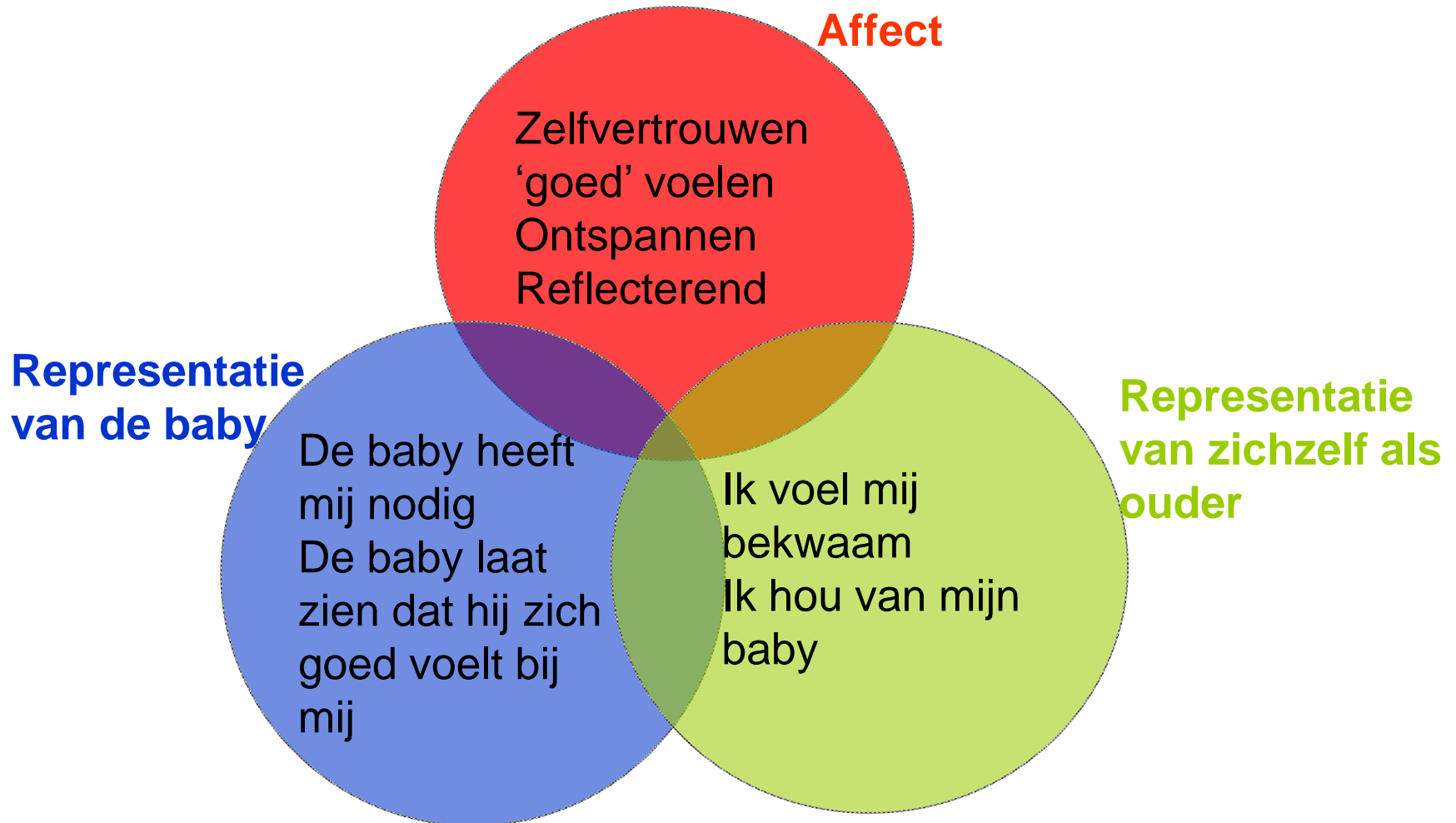

naar transactioneel (Sameroff, 2005) en Emotioneel functioneel (Greenspan, 1999) ontwikkelingsmodel

Groei naar een positief intern werkmodel

(naar Otto Kernberg, Anna Huber - congres Waimh 2010)

En wat ervaart de baby?

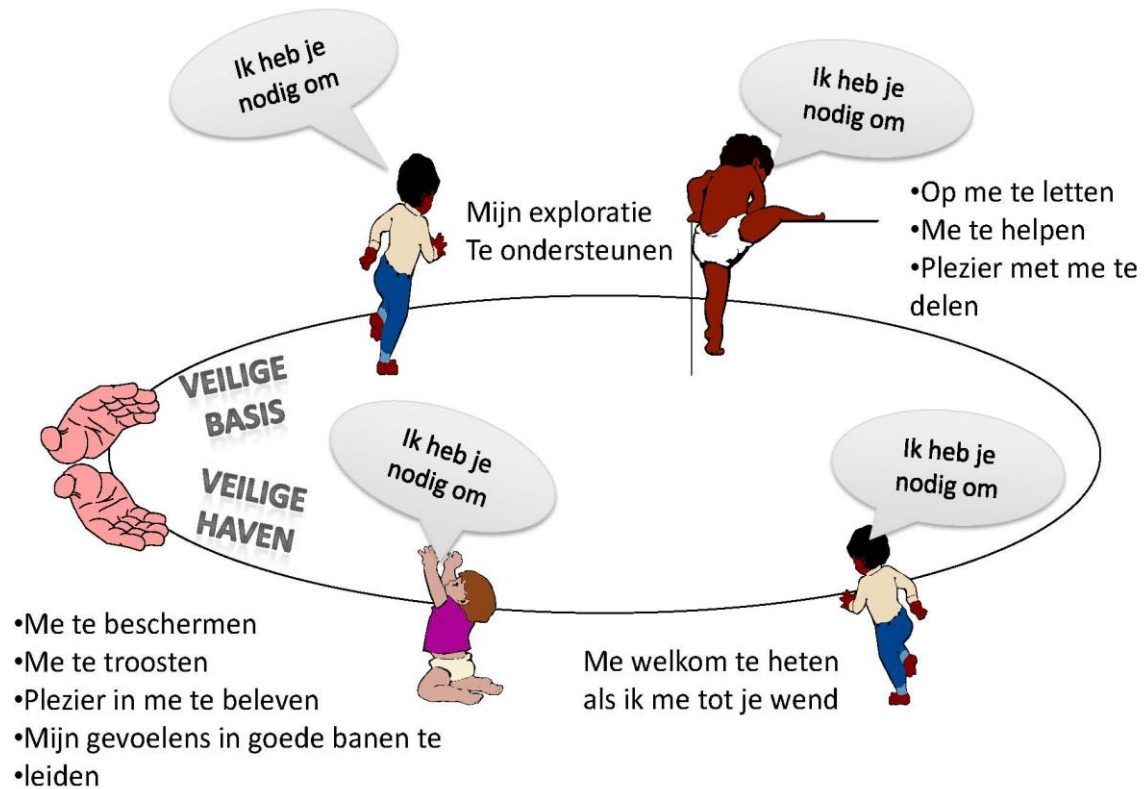
- Als ik initiatief neem, reageert mijn mama/papa
- Ik vind het leuk als mijn mama/papa met mij speelt
- Als ik honger heb, word ik gevoed
- Als ik verdrietig ben, word ik getroost
- Mijn mama/papa weet wat ik (niet) prettig vind

Een groeiend vertrouwen in zichzelf en in de wereld

Een groeiend plezier om zich te engageren in de relatie

Op weg naar een veilige gehechtheid met zijn zorgfiguur

Op weg naar een gezonde ontwikkeling

Belang van de omgeving

Groeiend ouderschap met vallen en opstaan in een omgeving die:

- Steunend is
- Niet veroordelend is
- Die beschikbaar is wanneer nodig maar zich niet opdringt

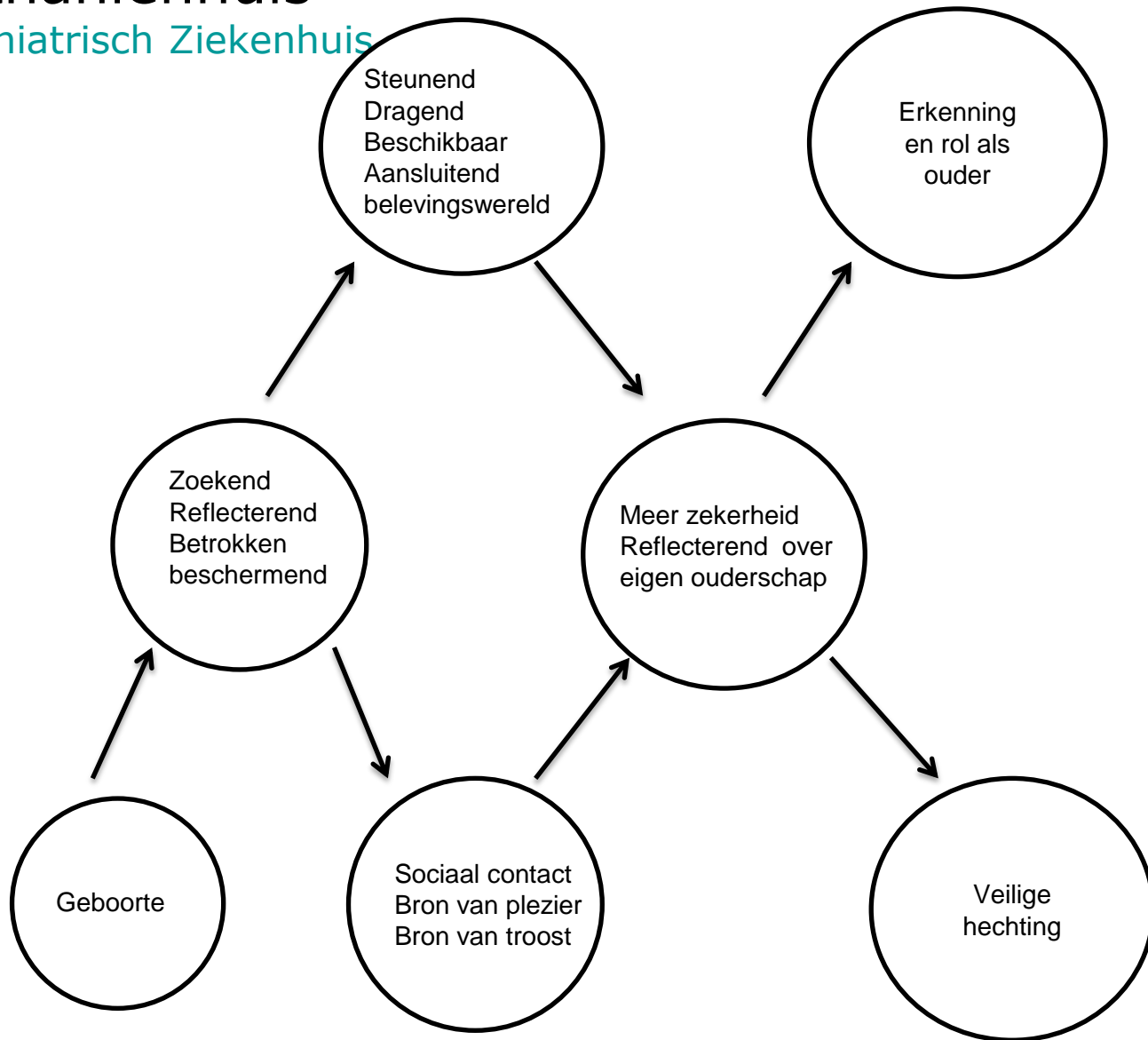

Omgeving

Partner
Ouders
Professionelen

Ouder

Baby

Tijd

Moederschap roept ook negatieve emoties op

- Enorm verantwoordelijkheidsgevoel
- Ga ik mijn kind wel in leven kunnen houden
- Ik kan niet meer terug...en misschien zou ik dit soms wel willen
- Angsten dat ik hem niet begrijp, dat ik hem niet kan troosten

Breastfeeding a newborn

Expectation

Reality

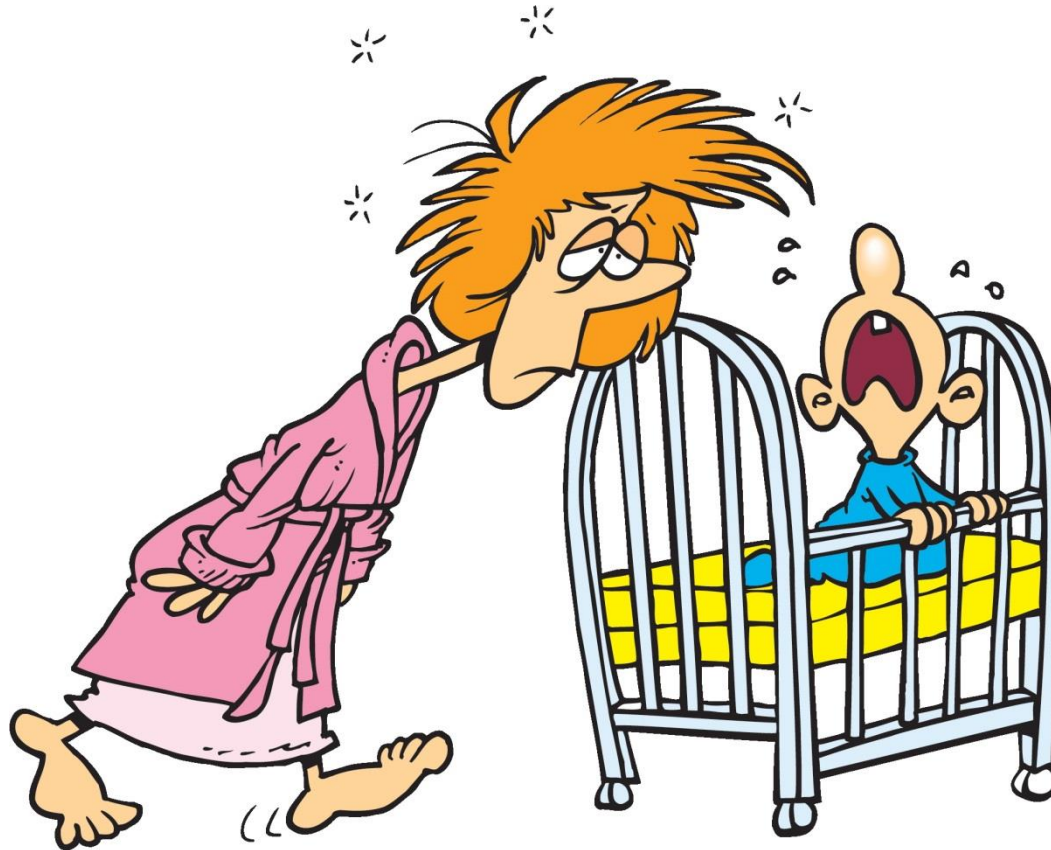

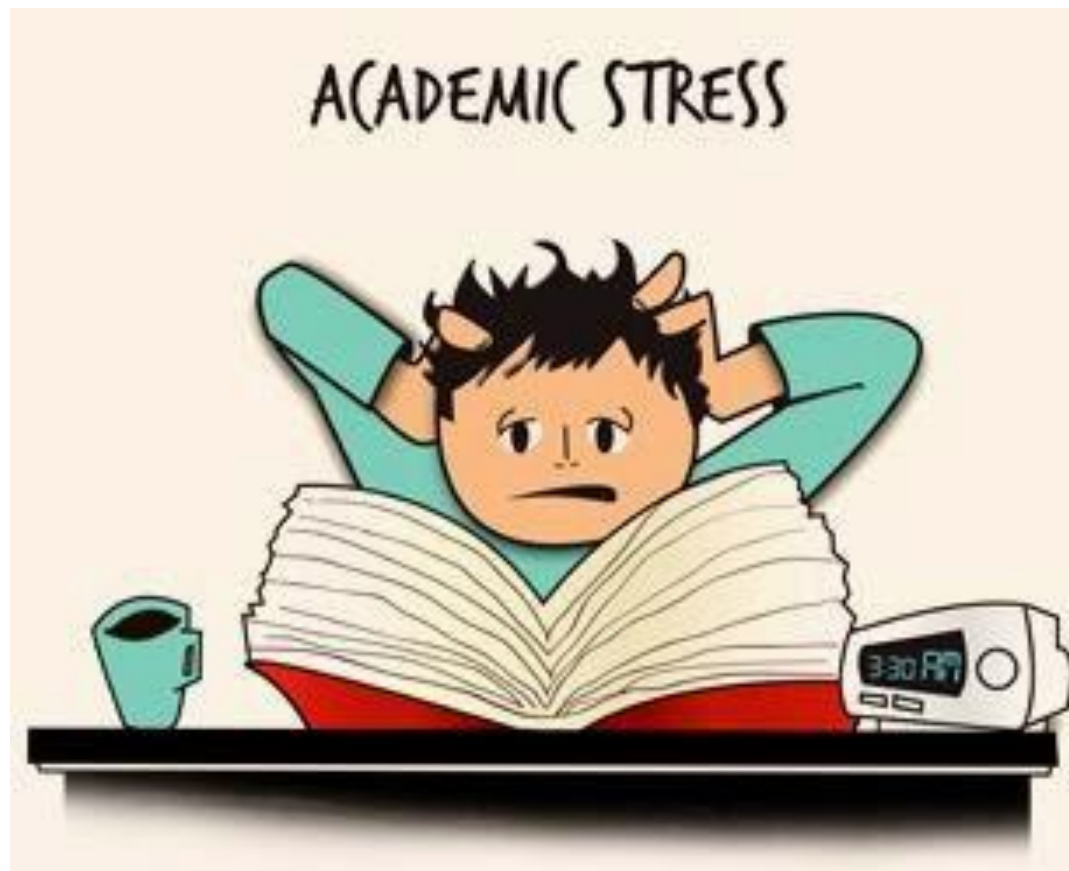
Bethaniënhus

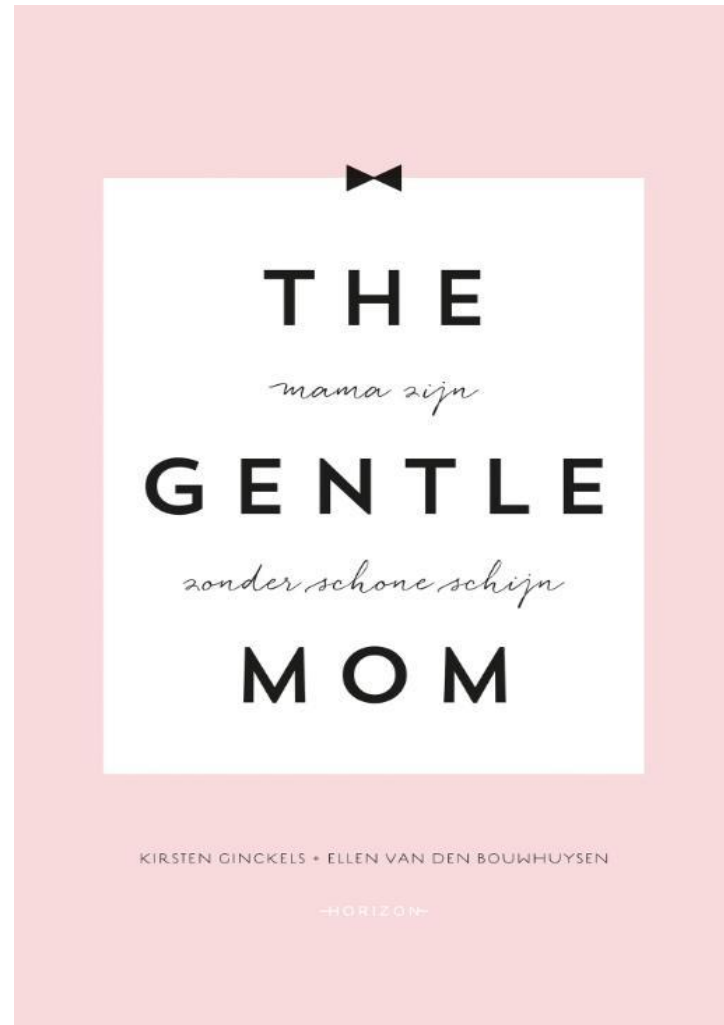
Psychiatrisch Ziekenhuis

The gentlemom

....Wat mama worden écht met je doet, en met je leven zoals je het kende voor de baby, komt meestal met een dikke laag glazuur. De minder fraaie kantjes en moeilijke momenten, daar praat niemand over. Tenzij jij eerst, dan klapt de rest ook uit de biecht....

Wat weegt het zwaarst ?

- Zijn de negatieve emoties te dragen?
- Of overheersen schuldgevoelens en schaamte ?
- Kan er gesproken worden over deze emoties?
Kunnen deze gedeeld worden?

En soms is het moeilijker om mekaar te vinden

- Kindfactoren: huilbaby's, baby's met (medische)problemen, temperamentvolle baby's, prikkelgevoelige baby's,...
- Factoren bij de ouder: kwetsbaarheid, draaglast, relationele conflicten, stress,
- Factoren in de omgeving: ontbreken van een 'steunende' omgeving

Stress, angst en depressie tijdens zwangerschap en postpartum

Impact op de (relatie met de) baby

De invloed van stress

Uit onderzoek blijkt dat baby's die in de baarmoeder blootgesteld zijn aan hoge of wisselende niveaus van moederlijke stresshormonen, een verminderde capaciteit hebben om op stressvolle gebeurtenissen te reageren

De invloed van stress

- Vanwege de kwetsbare predispositie ervaren deze baby's lagere niveaus van stress als traumatisch en worden steeds opnieuw getraumatiseerd
- Zij bevinden zich in een toestand van continue spanning
- Er is geen objectieve drempel waarboven kinderen een stressrespons ontwikkelen
- Deze drempel is subjectief en wordt bepaald door de relatie tussen de baby en de omgeving

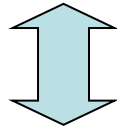

Postpartumdepressie en impact op de baby

- Afvlakking in het contact
- Beperkte draagkracht
- Alle energie nodig om eigen stress arousal onder controle te houden
- Discontinuïteit in het contact
- Moeilijker kunnen lezen van de signalen van de baby en/of signalen van de baby interpreteren vanuit eigen gemoedstoestand

Neerslachtigheid en droeve stemming

- afvlakking in het contact
 - te weinig 'joined attention', gedeeld plezier
 - te weinig wederkerige responsiviteit
- zorg is er wel, maar handelend
- **negatieve spiraal van zich terugtrekken uit de relatie of aanklampend vasthouden zowel voor moeder als voor baby**

Bethaniënhuis

Psychiatrisch Ziekenhuis

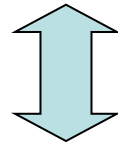
Bethaniënhuis

Psychiatrisch Ziekenhuis

Beperkte draagkracht

Moeite met het kunnen 'verdragen' van momenten van angst en onrust bij het kind.

Verhoogde stresstoestand van de moeder geeft een verminderd 'reflecterend' vermogen om zich in te leven in de baby en de signalen van de baby juist te interpreteren.

Baby ervaart geen of te weinig houvast en ondersteuning en blijft vaak overgeleverd aan zijn soms overspoelende ervaringen.

Stress ipv verlangen?

- En als hij dan uiteindelijk in slaap valt, zit ik bang te wachten ...gaat hij blijven slapen? Ik voel angst dat hij terug wakker zal worden
- Ik kon niet naar haar kijken. Haar blik was de blik van mijn (verwijtende) moeder. Ik doe het niet goed. Ik faal.

Bethaniënhuis

Psychiatrisch Ziekenhuis

Bethaniënhuis

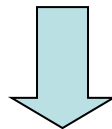
Psychiatrisch Ziekenhuis

Geen continuïteit in de zorg en het contact

- intrusie afgewisseld met afstand en/of de baby ervaart dat zijn moeder er soms wel is, maar eigenlijk ook niet
- emotionele beschikbaarheid is afhankelijk van de gemoedstoestand van de moeder
- geen repair na mismatch

Baby ervaart onvoorspelbaarheid en onveiligheid.

Chronisch verhoogde stresstoestand bij de baby: 'frozen' baby.

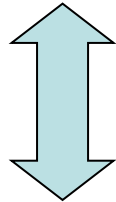
(Cassidy en Mohr)

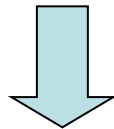
Spoken in de kinderkamer

Onverwerkte kwetsuren herleven in de relatie met de baby

Negatief intern werkmodel vanuit voorgeschiedenis

- ontbreken van (gemarkeerde) spiegeling
- projectie i.p.v. reflectie

- De baby ervaart geen (h)erkenning van wat hij voelt
- Hij geraakt vervreemd van zijn gevoel, van zijn ervaring

Hoe laat de baby dit zien?

- Regulatiemoeilijkheden (met uitsluiting van medische problematiek/kindfactor): veel wenen, slaapmoeilijkheden, eetmoeilijkheden, lichaamstonus,...
- Ofwel teruggetrokken ofwel aanklampend
- Eerder afgevlakte en droeve stemming
- Baby is superalert (voortdurend omgeving in 't oog houden /niet explorerend) of zeer passief
- Moeder probeert contact te zoeken, maar baby ontwijkt het contact

Ontwikkelingsrisico's en implicaties behandeling

- ***regulatiemoeilijkheden (intern en extern) worden regulatiestoornissen***
- ***onveilige gehechtheid: ambivalent, vermijnd, gedesorganiseerd***
- ***ontwikkelingsmoeilijkheden: cognitief, psychomotorisch, sociaal, gedrag (wetenschappelijke evidentie)***
- ***Behandeling van de moeder is nodig, maar niet voldoende om de ontwikkelingsrisico te verminderen***
- ***Zijn er andere beschermende factoren?***
- ***Contextueel werken***

En hoe gaat het met de partner

Ook vaders maken een intense periode mee met aanpassingen aan rollen en verwachtingen

PPD zet partnerrelatie onder druk

- Op de voorgrond treden van negatieve emoties: angsten, onzekerheden, gevoelens van machteloosheid, gevoelens van tekort schieten
- Angst voor de toekomst
- Gemis en verlies van verbondenheid

Partnerrelatie onder druk

- Relationele patronen van vroeger komen terug
- Zich niet begrepen voelen
- Twijfels over relatie
- Zich afgewezen voelen
-

PPD bij vaders

- Nog weinig cijfers over het voorkomen van; schattingen van 4 à 5 % en meer
- Voor vaders nog moeilijker om erover te spreken
- Ook vaders hebben nood aan steun en begrip
- Sterk verhoogde kans wanneer partner een PPD heeft (zelfs tot 50 % meer)

Kwetsbare periode, maar ook hoopvolle periode

- Nog geen vastgeroeste gezinssystemen
- Kans om ziekmakende transgenerationale patronen te doorbreken
- Ontwikkeling baby kan nog vele kanten uit
- Bij snelle interventie, hoopvolle resultaten

Vroegtijdige interventie

- Multi- en transdisciplinair
 - Integratie expertise GGZ volwassenen en IMH
 - Intersectoraal
 - Snel kunnen ingrijpen: nodig wat nodig is, maar niet meer dan nodig
- Verbaal en non-verbaal
- Reflectief en relationeel
- Ondersteunend in het hier en nu
 - Dagelijkse zorg
 - Emotional support

Behandeling Moeder-Baby relatie: enkele basisgedachten

- moeder en baby als subject benaderen (achter gedrag zit intentie)
- helpen herkennen van 'shared en joined moments'
- ondersteuning en herstel van regulatie van de moeder : therapeut als 'container' en 'holder', therapeut als een welwillende, steunende en dragende aanwezigheid van de moeder én de baby
- opruimen van 'spoken' die een gezond accuraat werkmodel in de weg staan
- stimuleren: vertrekken van wat goed zit
- samen zoeken wat baby al dan niet prettig vindt
- bevorderen van reflectie en nadenken: 'wat zou het kunnen betekenen?'
- niet belerend
- ontwikkeling van meer accuraat werkmodel (gevoelens over zichzelf en de baby)
- gebruik van beeldend materiaal

Behandeling op de afdeling

- rust en medicatie
- emotionele beschikbaarheid van het team voor de moeder en voor de baby
- ‘Spoken’ die accuraat werkmodel in de wegstaan
- het mee’dragen’ van de moeilijke baby
- het mee zoeken naar ‘wat is er aan de hand’?
- het ondersteunen van de onderlinge afstemming en het contact

Wat kan je doen ?

- alert zijn op volgende signalen (vanuit observatie, gesprekken):
 - Moeder:
 - moe, uitgeput, eerder afgevlakt in het contact, eerder gesloten en gespannen
 - hoe beleeft ze het moederschap en de baby (alert zijn voor de manier waarop ze eventuele moeilijkheden van de baby ervaart)
 - Baby: huilbaby en betekenis hiervan voor de moeder
 - Omgeving:
 - Ervaart de moeder dat ze kan terugvallen op omgeving?
 - Steunfiguren? Evenwicht draagkracht en –last?
 - Hoe vertelt moeder hierover? Of is er geen omgeving in beeld?

Wat kan je doen ? (2)

- Moeder op verhaal laten komen en emotioneel beschikbaar zijn
 - Negatieve gevoelens bij de moeder kunnen 'dragen'
 - Hulp voorstellen – zowel praktisch als psychisch – maar NIET opdringen
 - (Uitzondering: acute gevaarsituatie van de baby)
- Indien vermoeden van PPD : overleg met collega's en mogelijke ingangspoorten zoeken om mogelijkheid PPD bespreekbaar te maken
- Liever eerlijk spreken over bezorgdheid dan via indirecte wegen moeder bevragen : PPD komt vaak voor en tijdige ondersteuning/behandeling kan negatieve spiraal voorkomen

Keeping the mother in mind, so she can take the baby in mind (Slade)

- Tijd nemen en luisteren
- Moeder ruimte geven om te kunnen moederen en hierin haar weg te vinden
- Staat haaks op
 - 'behandelprotocollen' en 'werkdruk'
 - Tijdsgeest: de maakbaarheid van de dingen

Perinatale netwerken

- Heel veel verschillende initiatieven: zien we door de bomen het bos niet meer?
- Overzicht?
- Kwaliteitsgarantie?
- Richtlijnen voor uitbouw van...?
- Pilotproject Vlaamse Gemeenschap